

BVD / SBP

- rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van belang
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

Nr. A81/028

31 december 1981

POLEN / ENKELE KANTTEKENINGEN BIJ DE HUIDIGE ONTWIKKELINGEN.

Alhoewel de nieuwsvoorziening vanuit Polen nog steeds zeer schaars is, zullen in het bijgaande rapport toch enkele kanttekeningen worden geplaatst bij recente berichten en speculaties.

POLEN/ENKELE KANTTEKENINGEN BIJ DE HUIDIGE ONTWIKKELINGEN

De positie van de PVAP

De zwijgzaamheid van de top van de PVAP (de Poolse CP), waarop reeds eerder werd gewezen, blijft voortduren. Wellicht biedt de verklaring, die generaal * tijdens een persconferentie op 29 december jl. aflegde, hiervoor een verklaring. Hij stelde toen, dat de PVAP in de afgelopen maanden aan gezag had ingeboet en dat haar leidende rol was verzwakt. Volgens hem zal de PVAP deze leidende rol behouden, maar treedt de Militaire Raad momenteel als leidend orgaan op. Tenslotte zei hij dat de staat van beleg ook nodig is om in het communistische huis (de PVAP) orde op zaken te stellen. (Lees: een zuivering door te voeren).

Dat de waarschijnlijk reeds begonnen, maar in ieder geval op handen zijnde zuivering alle partijleden zal treffen die het niet eens zijn met de militaire ingreep van 13 december jl., staat wel vast. Belangrijker is echter of de zuivering zich verder zal gaan richten tegen de orthodoxe dogmatici danwel tegen de z.g. reformistische liberalen en in een later stadium de gematigde realisten binnen de PVAP. Het lijkt er namelijk op dat zich binnen de partij op het ogenblik een drietal stromingen manifesteert:

- een orthodox-dogmatische groep o.l.v. Politburolid en CC-secretaris (waarvan de juli 1981 uit het Politburo

*) In de pers werd aangeduid als plv. voorzitter van de "Militaire Raad voor Nationaal Herstel". In de op 13 december jl. door Radio Warschau gepubliceerde lijst van leden van de Militaire Raad komt zijn naam echter niet voor. Blijkens gegevens uit 1979 was hij sedert 1973 een van de belangrijkste politieke commissarissen in het Poolse leger (plv. hoofd van de "Main Political Administration") en sedert 1975 tevens lid van de PVAP/"Central Auditing Commission", een soort centrale beheerscommissie.

- gezette wellicht de eigenlijke leider achter de coulissen
is;
- een reformistisch-liberale groep o.l.v. Politburolid en CC-secretaris **, die het hervormingsbeleid hoe dan ook wil voortzetten;
 - een gematigd realistische groep o.l.v. vice-premier en mogelijk Politburolid en CC-secretaris ***, die van de hervormingen tracht te redden, wat er onder de huidige omstandigheden nog te redden valt.

Aangezien het in de lijn der verwachtingen ligt dat de reformistisch-liberale groep geen lang leven zal zijn beschoren, is het aannemelijk dat er nu een machtsstrijd woedt - of op korte termijn ontbrandt - tussen de orthodoxe dogmatici en de gematigde realisten. Alhoewel alles erop wijst, dat tot de laatste groep behoort, is deze groep nog geenszins zeker van de eindoverwinning.

-
- *) Begin december liet voor het eerst sedert zijn uitschakeling in juli 1980 publiek weer van zich horen. Aan het ultra-orthodoxe en anti-semitische weekblad "Rzeczywistocz" (waarvan de feitelijke oprichting geclaimd werd door tijdens het 6e CC-plenum op 28 november jl.) liet weten dat de staatsmacht weinig of niets had gedaan om de anarchie te weerstaan. In de bestaande buitengewone situatie had men volgens hem buitengewone maatregelen moeten nemen: Alle stakingen en manifestaties zouden voor een bepaalde tijd verboden moeten worden, in welk tijdsbestek de rebellie dan uitgeroeid zou moeten worden. Als de bedoeling van deze maatregelen zou worden uitgelegd, zou de zwijgende meerderheid deze volgens hem zeker accepteren. In dit verband is het opmerkelijk, dat de "Neue Zürcher Zeitung" medio december berichtte dat in de nazomer van 1981 op uitnodiging van de Sowjetrussische leider op de Krim zou zijn geweest en daar enkele dagen overleg zou hebben gepleegd met Sowjet-autoriteiten. (De NZZ beriep zich op een naar haar zeggen betrouwbare bron binnen de PVAP).
 - ***) Eerdere berichten over een internering van lijken niet juist te zijn. Hij zou op 23 december jl. hebben vergezeld toen deze een ontmoeting had met intellectuelen om hen begrip en steun te vragen.
 - ****) Volgens vrij hardnekkige geruchten zou - die wel de tweede man in de PVAP wordt genoemd - het enige Politburolid zijn geweest dat op de hoogte was van de afkondiging van de staat van beleg: Hij zou de Poolse premier mgr. vooraf hebben moeten inlichten (die hij verteld zou hebben dat de militaire ingreep noodzakelijk was omdat en een machtsovername voorbereiden). Overigens kan bij de huidige positie van in zoverre een vraagteken worden geplaatst, dat hij tot op heden niet eenmaal genoemd is door de Poolse media: Is hij gecompromitteerd of moet hij schone handen houden als de door beoogde kandidaat voor het partijleiderschap?

De positie van de RK-kerk

Alhoewel mgr. _____ in al zijn publieke verklaringen (met name zijn kanselboodschappen) duidelijk laat uitkomen een confrontatie tussen de autoriteiten en Solidariteit als heilloos te beschouwen en daarom te willen voorkomen, duidt alles erop dat hij niet van plan is voor de huidige machthebbers op enigerlei wijze door de knieën te gaan. In dit verband is het bericht van belang, dat hij een "Sociale Raad" zou hebben ingesteld, die met de autoriteiten overleg moet voeren over de huidige problemen. Dit bericht is met name daarom van zoveel betekenis, omdat het tevens vermeldt dat hij _____ tot voorzitter van deze raad heeft benoemd. _____ behoorde in het verleden tot de Rooms-Katholieke ZNAK-fractie in de Sejm (het Poolse parlement). In 1968 verhief hij daar zijn stem tegen de brute wijze waarop het toenmalige studentenprotest in Polen werd neergeslagen, terwijl hij in 1976 het enige Sejm-lid was dat niet voor de ontwerp-Grondwet stemde (hij onthield zich van stemming): Volgens hem bracht de nieuwe grondwet, waarin het beginsel van de leidende rol van de PVAP expliciet werd vastgelegd, het beetje pluralisme dat er in Polen nog was in gevaar. De benoeming van _____ tot voorzitter van de Sociale Raad kan dus als een waarschuwing van de kant van mgr. _____ worden opgevat.